

GEOSITES <i>Heuvelrug Midden</i>	Zwerfsteneneiland e.o.	
Hotspots	Groeve en Zwerfsteneneiland; stuwwalrand; tuindorp in Maarn	
Korte omschrijving	Grote langgerekte vroegere zandgroeve van 35-40 meter diepte (en dieper onder de waterspiegel van de ontstane plas) in kruin van hoge stuwwal. In de zandplas een eiland voor regionaal gevonden zwerfstenen. Ecologisch, educatief en recreatief van belang. Tuindorp in Maarn voor de arbeiders van de groeve is het laatst overgebleven tuindorp in Nederland.	

LANDSCHAPSTYPE	ZAND landschap	VEEN landschap	RIVIER landschap	ZEEKLEI landschap
-----------------------	----------------	----------------	------------------	-------------------

WAARDEN:	
Geo vormingsperiode	
geologisch	Regionale verzameling zwerfstenen vrijgekomen bij ontgravingen in de groeve bij Maarn samen met de collectie van het vroegere Geologische Park Maarn (daterend van 1917). Beschikbaarheid van oude foto's van de ontsluitingswand.
geomorfologisch	
hydrologisch	Infiltratie van aangrenzende stuwwal en zandplas met grondwater.
Cultuur Historisch	
cultuur algemeen (architectuur, landinrichting e.a.)	In de groeve ook twee oude draaischijven van het voormalige rangeerterrein.
archeologisch	
infrastructureel	Op initiatief van de Spoorwegen werd vanaf 1923 een tuindorp in Maarn gebouwd met vijfenzeventig woningen, een school en drie winkels voor de spoorwegmedewerkers die werkten op het rangeerterrein en de zandafgraving. In tuindorp monument voor de spoorwegwerker met zweetlepel (schop) 1987. De buurt is als laatst overgebleven tuindorp in Nederland een gemeentelijk monument. In 1948 e.v. is Rijksweg 12, thans A 12 op een deel van het vrijgekomen terrein aangelegd. Direct na de Watersnoodramp in 1953 werd de productie opgevoerd en reden er in ruim een maand 157 zandtreinen voor dijkherstel naar het rampgebied bij Dordrecht en Lage Zwaluwe. Ecoduct Mollebos verbindt deel Heuvelrug noordelijk en zuidelijk van A12.
militair	In 1953-1970 was de groeve deels in gebruik voor het militaire Genie Garnizoen Amersfoort voor verzorging, herstel en depot en verder als oefenlocatie voor ME Pelotons Korps Rijkspolitie.
immaterieel	Inspiratiebron voor schilderijen, gedichten en andere kunstuitingen.
Natuur	
landschap	Grote langgerekte zandgroeve van 35-40 meter diepte in kruin van hoge stuwwal; zandplas met eiland.
ecosysteem	Differentiatie van flora en fauna door verschillen in hoogte, hellingsrichting, bodemvochtigheid en de waterplas. Veel bijzondere soorten planten, libellen en broedvogels.
Betekenis	
wetenschappelijk	Analyse van de herkomstgebieden (3) en -regio's (10) van ijstijdelijke gidsgesteenten: vooral Zweden maar ook de zuidkant van Finland en Noorwegen (omgeving Oslo) en via de Rijn en Maas uit België en Duitsland. Idem identificatie van de diverse soorten zwerfstenen.
educatief	Digitale informatie en documentatie beschikbaar; periodieke excursies met gids; kunstzinnige, modelmatige opstelling naar soorten en afkomst van de stenen met toelichting op stijlvolle panelen. Door de opstelling vormt het eiland met de hoogspanningsmast ook een gigantische zonnwijzer.

recreatief / toeristisch	Wandelroute in Zanderij Maarn. Zwerfsteneneiland beperkt toegankelijk met gids; uitzicht op het gebied vanuit de stuwwalrand.
economisch	Groeve, De Zanderij is ontstaan toen de Rijnspoorweg naar Duitsland met de hand werd aangelegd van 1838-1843. Dat leidde tot een kloof van 12-20 meter diep door de stuwwal, waarna de afgraving naar het zuiden werd uitgebreid. Dat leverde vanaf 1865 zand op voor de aanleg van dijklichamen van spoorlijnen, o.m. bij Gouda en Woerden. Met ingang van 1901 werd een omvangrijk rangeerterrein met dienstgebouwen aangelegd voor het samenstellen van goederentreinen ter ontlasting van de rangeerlocaties van Amsterdam, Rotterdam en Utrecht. De zandtreinen werden naast de afgravingszone met de hand vol geschept, pas na 1940 gebeurde dit machinaal. In 1932 werd de rangeerfunctie overgenomen door Utrecht, Amersfoort en Arnhem. De laatste decennia van de zandwinning tot 2001 werd vooral in de diepte gegraven met een zandplas tot gevolg.
Niveau	
internationaal	
nationaal	
regionaal / lokaal	Instructieve collectie regionale zwerfstenen op een eiland in de voormalige groeve.
Beheertype	
bescherming	Provinciaal Aardkundig Monument (1999). Bescherming gebied door beperkte toegankelijkheid onder begeleiding. Zanderij Maarn is deel van Natuurnetwerk Nederland.
duurzame ontwikkeling	Na herinrichting van de voormalige groeve in 2013 opengesteld. Beschermd natuurgebied, duurzaam beheer.
bedreiging(en)	Overlopen en beschadiging van de collectie wordt voorkomen; periodieke schoonmaak stenen om aantasting door prioniersbegroeiing (algen, mossen en kostmossen) te weren.

Achtergrondinformatie o.m.:

- Aardkundige waarden in de provincie Utrecht, Drs. A.A. Bronbacher en Drs. W. Hoogendoorn, 1997
- Provinciale beschrijving Aardkundig Monument Zwerfsteneneiland Maarn
- Grondboor en Hamer: Zwerfstenenmonumenten in Nederland, 2007
- Grondboor en Hamer-EP36: Zwerfsteneneiland Maarn, 2010
- Zwerfsteneneiland Maarn en andere aardkundige monumenten. Hoogendoorn, W.p 2006 KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Digitaal Zwerfstenenmuseum
- Stichting Vrienden van het Zwerfsteneneiland met website aardkundigewaarden.nl
- Informatie Geniepark Maarn
- Treinen door Maarn en Maarsbergen, Begeleidend boekwerk Open monumentendag 2007
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- IVN Heuvelrug en Kromme Rijn
- Landschap Erfgoed Utrecht: klompenpad
- Utrechts Landschap: Landschapsgids (Zanderij Maarn)